

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Στην Ουκρανία είναι πιθανό να επέλθει νέο κύμα αρπαγής ναών

Περίπου πριν από ένα χρόνο πραγματοποιήθηκε κατά το «σχήμα του Αμμάν» η συνάντηση του Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Κυρίλλου με αντιπροσώπους των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών με θέμα το εκκλησιαστικό σχίσμα στην Ουκρανία. Σε αποκλειστική του συνέντευξη στο πρακτορείο RIA Novosti ο επικεφαλής του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων (ΤΕΕΣ) του Πατριαρχείου Μόσχας μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας αναφέρθηκε στην κατάσταση των χριστιανών στη χώρα αυτή, στις νέες διώξεις και τα σχέδια της ουκρανικής κυβέρνησης, καθώς και στην προοπτική συναντήσεως των επικεφαλής των τοπικών Εκκλησιών.

- Πριν από ένα χρόνο στο Αμμάν, έπειτα από πρόσκληση του Πατριάρχη Ιεροσολύμων Θεοφίλου, συνήλθαν οι επικεφαλής και αντιπρόσωποι σειράς κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, προκειμένου να συζητήσουν την κατάσταση, που έχει διαμορφωθεί στην

παγκόσμια Ορθοδοξία. Εφέτος ο Πατριάρχης Θεόφιλος κάλεσε σε συνέχιση των συναντήσεων. Στο διάστημα που μεσολάβησε έχει κάτι αλλάξει;

- Κατά την άποψή μας η κατάσταση στην παγκόσμια ορθόδοξη οικογένεια είναι σήμερα κρίσιμη. Η κρίση στην παγκόσμια Ορθοδοξία προκλήθηκε από την εισπήδηση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην Ουκρανία. Η νομιμοποίηση του ουκρανικού σχίσματος και η χορήγηση σε αυτό του καθεστώτος της αυτοκεφαλίας δεν συνένωσε τους ορθοδόξους της Ουκρανίας, όπως είχε υποσχεθεί το Φανάρι. Τουναντίον, η διαίρεση, που υφίστατο σε μία χώρα, αρχίζει τώρα να εξαπλώνεται στο σύνολο του ορθοδόξου κόσμου.

Παρά την κολοσιαία πολιτική πίεση εκ μέρους εξωτερικών δυνάμεων, η πλειονότητα των κατά τόπους Εκκλησιών αρνείται να αναγνωρίσει το ουκρανικό σχίσμα. Αλλά ακόμη και σ' εκείνες τις λίγες Εκκλησίες, όπου οι Προκαθήμενοι αναγνώρισαν τους σχισματικούς, στην Ελλάδα, την Αλεξάνδρεια, την Κύπρο, σεβαστή μερίδα της ιεραρχίας δεν συμφώνησε με αυτή την απόφαση και ιεράρχες, μολονότι αναγνώρισαν τη νέα «εκκλησία», αποφεύγουν το συλλεϊτουργο με τους σχισματικούς. Με τη σειρά της, η Ρωσική Εκκλησία αναγκάστηκε, όπως επιβάλλουν οι ιεροί κανόνες, να διακόψει την κοινωνία με εκείνους τους Προκαθημένους και ιεράρχες, οι οποίοι αναγνώρισαν το σχίσμα.

Η κατάσταση έχει περιπλακεί εξαιτίας του ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως διεκδικεί την ύπατη διαιτησία στις διαφορές μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών. Αλλά στη συζήτηση του ουκρανικού εκκλησιαστικού ζητήματος, δεν μπορεί να εμφανίζεται υπό αυτή την ιδιότητα ή να προεδρεύει: είναι μέρος της συγκρούσεως, που υπερασπίζεται τα συμφέροντά του. *Nemo iudex in causa sua* (σ.τ.μ. κανείς δεν μπορεί να είναι δικαστής σε δική του υπόθεση), διδάσκει μια παλαιά αρχή του ρωμαϊκού δικαίου, η οποία είναι πλήρως εφαρμόσιμη και στο εκκλησιαστικό δίκαιο.

- Έχει δικαίωμα ο Πατριάρχης Θεόφιλος να συγκαλεί συνάξεις Προκαθημένων;

- Συγκαλώντας τους Προκαθημένους σε μια κοινή συνάντηση ο Πατριάρχης Θεόφιλος εμφανίζεται ως φωνή της συνοδικότητας της Εκκλησίας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία αναζητά οδούς αποκαταστάσεως των μηχανισμών της συνοδικότητας, η οποία επλήγη από τη μονομερή απόφαση ενός εκ των πρωθιεραρχών. Η Εκκλησία των Ιεροσολύμων είναι η Μητέρα πασών των Εκκλησιών. Είναι η αρχαιότερη ως προς τον χρόνο της ιδρύσεως αυτής, η σημασία της για τους χριστιανούς όλου του κόσμου είναι όλως ιδιαίτερη, εξαιτίας των μεγάλων πανχριστιανικών ιερών προσκυνημάτων, που διαφυλάττει.

Ορισμένοι Έλληνες σχολιαστές εξέφρασαν δυσφορία σχετικά με την ιδέα της συναντήσεως στο Αμμάν, διότι συνεκλήθη όχι από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Και όμως, πρώτον, στην ιστορία και το εκκλησιαστικό κανονικό δίκαιο παρόμοιες συναντήσεις των Προκαθημένων ουδόλως

περιορίζονταν. Δεύτερον, υπάρχουν προηγούμενα, όταν οι Σύνοδοι με τη συμμετοχή άλλων Προκαθημένων συνεκαλούντο από τους Πατριάρχες Ιεροσολύμων και όχι Κωνσταντινουπόλεως.

Επί παραδείγματι, η Σύνοδος των Ιεροσολύμων του 764, όταν ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Θεόδωρος μαζί με τους Πατριάρχες Αλεξανδρείας και Αντιοχείας καταδίκασαν την αίρεση της εικονομαχίας και επιβεβαίωσαν τις αποφάσεις των έξι Οικουμενικών Συνόδων. Το 1443 στην Ιερουσαλήμ υπό την προεδρία του Πατριάρχη Ιεροσολύμων Ιωακείμ συνήλθε η περίφημη Σύνοδος, που καταδίκασε την ουνία Φερράρα-Φλωρεντίας με τη Ρώμη. Στη Σύνοδο έλαβαν μέρος ο Πατριάρχης Αντιοχείας Δωρόθεος και Αλεξανδρείας Θεόφιλος. Η Σύνοδος, μάλιστα, εκδίκασε ουσιαστικά την έφεση ενός εκ των ιεραρχών της Κωνσταντινουπόλεως, του μητροπολίτη Καισαρείας της Καππαδοκίας Αρσενίου, κατά του οικείου αυτού Πατριάρχη, ο οποίος είχε προσχωρήσει στην ουνία.

Το 1522 στην Ιερουσαλήμ ο Πατριάρχης της Δωρόθεος Β΄ μαζί με τους Αγίους Αλεξανδρείας και Αντιοχείας καθαίρεσαν συνοδικά τον μητροπολίτη Σωζοπόλεως Ιωαννίκιο, ο οποίος είχε καταλάβει τον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως και αποκατέστησαν στο θρόνο τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμία. Η Σύνοδος συνεκλήθη από τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων και διεξήχθη υπό την προεδρία του, αν και ο νόμιμος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμίας ήταν παρών στη Σύνοδο.

Τέλος, το 1672 ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος Β΄ συγκάλεσε Σύνοδο στην Ιερουσαλήμ με τη συμμετοχή αντιπροσώπων των άλλων κατά τόπους Εκκλησιών, η οποία εξέδωσε την «Ορθόδοξη ομολογία πίστεως». Ταυτοχρόνως καταδικάστηκε η προτεσταντίζουσα ομολογία πίστεως, που κυκλοφορούσε ως φέρουσα την υπογραφή του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Λούκαρη.

- Λέτε ότι η Κωνσταντινούπολη δεν κατάφερε να πετύχει την ενοποίηση της Ορθοδοξίας στην Ουκρανία. Ποια είναι τώρα η κατάσταση εκεί;

Το κύμα της αρπαγής ναών έλαβε χώρα την περίοδο από το 2014 έως το 2019, ιδίως στις αρχές του 2019, όταν το «αυτοκέφαλο» είχε ήδη δοθεί, ενώ ο Πετρό Ποροσένκο παραμονές των προεδρικών εκλογών θα έπρεπε πάση θυσία να επιδείξει στους εκλέκτορες την «ενοποίηση» της ουκρανικής Ορθοδοξίας. Όπως κατέδειξαν οι εκλογές τότε, δεν δικαιώθηκε η επένδυση στην Κωνσταντινούπολη. Η ίδια η ιδέα του Τόμου της Αυτοκεφαλίας ως συμβόλου, που ενώνει την ουκρανική Ορθοδοξία, απέτυχε παταγωδώς. Αλλά η χορήγηση του Τόμου από την Κωνσταντινούπολη προκάλεσε εκατοντάδες συγκρούσεις ανά την επικράτεια της Ουκρανίας. Ορισμένες εξ αυτών σιγοκαίνε, αλλά ενίοτε ξεσπάνε με νέα ισχύ.

Οι αρπαγές οργανώθηκαν με το πρόσχημα των δήθεν «εκουσίων μεταπηδήσεων» στη νεόδημητη

δομή. Αντί της ενοριακής κοινότητας, υπέρ της «μεταπηδήσεως» ψήφιζαν απλώς κάτοικοι της περιοχής διαφόρων ομολογιών, ενίοτε και εντελώς άσχετα πρόσωπα. Τα έγγραφα και οι υπογραφές όχι σπάνια πλαστογραφούνταν. Η μεταβίβαση της περιουσίας γινόταν με ωμές παραβιάσεις, ενώ οι ίδιοι οι ναοί καταλαμβάνονταν συχνά με τη βία, με αθρόους ξυλοδαρμούς ηλικιωμένων λαϊκών και κληρικών. Αλλά ο ορθόδοξος κλήρος και οι πιστοί στην συντριπτική πλειονότητα δεν μεταπήδησαν στη νέα «εκκλησία». Ούτε μια από τις διακόσιες και πλέον μονές δεν προσχώρησε στο σχίσμα.

Οι κληρικοί μάλιστα και οι πιστοί της κανονικής Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας επέδειξαν αξιοθαύμαστη αντοχή. Διοργάνωναν εικοσιτετράωρη περιφρούρηση και καθημερινές προσευχές σε ναούς, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την αρπαγή τους. Υπέμειναν απειλές, ξυλοδαρμούς, πολιτική και διοικητική πίεση. Και όταν εντέλει κατάφεραν να αρπάξουν τους ναούς, εξακολουθούσαν να προσεύχονται σε πρόχειρα προσαρμοσθέντες χώρους, ενίοτε και στο ύπαιθρον.

Πρόσφατα κυκλοφόρησαν ανά τον ορθόδοξο κόσμο σκηνές από ντοκιμαντέρ σχετικά με το πώς η κοινότητα του χωριού Ντελοβόγε στην περιφέρεια της Υπερκαρπαθίας, η οποία στερήθηκε τον ναό της, προσεύχεται στο ύπαιθρον κατά τη Θεία Λειτουργία. Στα βουνά, στα χιόνια, σε παγετό δέκα βαθμούς κάτω από το μηδέν. Υπάρχουν, όμως, και πολλές περιπτώσεις όπου οι άνθρωποι, από τους οποίους αρπάχθηκε ο ναός τους, αμέσως με τα ίδια τους τα χέρια κτίζουν ένα νέο και δεν χάνουν την αγάπη προς τους πεπλανημένους αδελφούς τους και την ελπίδα στον Θεό. Αυτά πραγματεύεται η ταινία τεκμηριώσεως με τον τίτλο «Πιστοί», που κυκλοφόρησε πρόσφατα, την οποία συμβουλεύω να την παρακολουθήσετε όλοι.

Ποιες είναι οι όμως οι συνέπειες για τις συζύγους και τις οικογένειες των κληρικών και των ενεργών ενοριτών; Ούτε καν μπορούμε να φαντασθούμε τι πέρασαν. Επί Ποροσένκο στην περιφέρεια του Βολίν τέσσερις οπαδοί της «αυτοκέφαλης εκκλησίας» ξυλοκόπησαν άγρια έναν έφηβο, υιό ιερέα, επειδή βιντεοσκοπούσε την εισβολή στο ναό του. Στην περιφέρεια Τσερνοφσί απαγόρευσαν σε μαθήτρια να συμμετάσχει στον αποχαιρετιστήριο χορό αποφοιτήσεως από το λύκειο, επειδή ήταν μέλος της χορωδίας σε ναό της κανονικής Εκκλησίας. Ύβρεις, απειλές κατά μητέρων και των μικρών παιδιών τους, απόπειρες εκδιώξεως μιας οικογένειας από την οικία της, σπάσιμο τζαμιών σε κατοικίες τις νύχτες και απόπειρες εμπρησμού... Εν τούτοις, κατά τον Απόστολο: *τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;* (Ρωμ. 8.35). Όλοι όσοι στην Ουκρανία υπέφεραν παρόμοια βάσανα είναι αληθινοί ομολογητές της πίστεως του Χριστού.

Τώρα οι καταληφθέντες ναοί είναι άδειοι και ενίοτε παραμένουν κλειστοί: δεν υπάρχει κανείς να λειτουργήσει, αλλά ούτε και να προσευχηθεί. Οι κοινότητες, από τις οποίες άρπαξαν αυτούς τους ναούς, δεν διαλύθηκαν, ούτε προσχώρησαν στο σχίσμα, αλλά είναι ζωντανές όπως και πριν. Πρόσφατα στο Κίεβο πραγματοποιήθηκε συνέδριο αντιπροσώπων τέτοιων κοινοτήτων. Οι άνθρωποι είναι χαρούμενοι κι αισθάνονται αυτοπεποίθηση: είναι πρόθυμοι να υποστηρίξουν ο ένας τον άλλο, να προστατεύσουν τα δικαιώματα των πιστών εντός του νομικού πλαισίου, μαγνητοσκοπήσαν μήνυμα προς την ηγεσία της Ουκρανίας. Είναι δυνατόν να αρπαχθεί κάποιος ναός με τη βία, όμως

είναι αδύνατο να κατακτήσεις με τη βία ανθρώπινες καρδιές.

- Μέχρι σήμερα συνεχίζονται οι συγκρούσεις μεταξύ των κοινοτήτων. Θεωρείτε άραγε ότι στην εν ενεργεία κυβέρνηση αναλογεί ευθύνη;

- Δεν είμαι βέβαιος ότι η κεντρική κυβέρνηση πάντοτε είναι σε θέση να ελέγχει την κατάσταση επί τόπου, η οποία εξαρτάται από τις εθνικιστικές οργανώσεις και τις περιφερειακές ελίτ. Επηρεάζει και η ισχυρά πίεση στην Ουκρανία έξωθεν.

Μετά την αποχώρηση του Ποροσένκο τον Μάιο του 2019 οι αρπαγές επιβραδύνθηκαν απότομα, διότι τις οργάνωναν κατ' εξοχήν οι τοπικές Αρχές και οι μυστικές υπηρεσίες, που υπάκουαν στο Κίεβο. Αλλά σε μια σειρά δυτικών περιοχών, όπου το κόμμα του Ποροσένκο διατήρησε την επιρροή του, οι απόπειρες αρπαγής ναών συνεχίζονται όπως και παλαιότερα και τον τελευταίο καιρό συμβαίνουν ολοένα και συχνότερα.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν οι νόμοι που επιβάλουν διακρίσεις και είχαν ψηφισθεί επί Ποροσένκο. Επί προεδρίας Ζελένσκι ανεστάλη η ισχύς τους, αλλά δεν αποσύρθηκαν, παρά τις πολλαπλές ενστάσεις των πιστών. Δεν έπαυσε να ισχύει ο νόμος, που απαγορεύει στην Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία να αυτοαποκαλείται «Ουκρανική». Ωστόσο, τα μέλη της είναι εκ γενετής και εξ υπηκοότητας Ουκρανοί, πατριώτες της χώρας τους, και ουδόλως κάτοικοι της Ρωσίας.

Όπως και στο παρελθόν αρνούνται να καταχωρήσουν νέες κοινότητες της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. Εκατοντάδες κοινότητες (πρόκειται για χιλιάδες πιστούς, οι οποίοι συνενώθηκαν για να κτίσουν τους ναούς τους) απλώς δεν υφίστανται από την άποψη των εγγράφων, γι' αυτό δεν τους αφήνουν να κτίζουν. Πολύ περισσότερο, καταχωρούνται νέα νομοσχέδια, τα οποία επιτρέπουν τη διάλυση οποιασδήποτε θρησκευτικής οργανώσεως στην Ουκρανία βάσει ολόκληρης σειράς θολών και ατεκμηρίωτων κατηγοριών. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι η σημερινή κυβέρνηση δεν θα επαναλάβει τα σφάλματα των προηγούμενων: μια θετική πολιτική ημερήσια διάταξη δεν μπορεί να βασιστεί σε θρησκευτικές αντιθέσεις.

- Εφέτος ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος εξέφρασε την πρόθεσή του να επισκεφθεί την Ουκρανία. Θα επιτρέψει άραγε η επίσκεψη αυτή να μετριαστεί η σύγκρουση;

Οι Ουκρανοί ιεράρχες και κληρικοί, πολλοί πολιτικοί επιστήμονες και εμπειρογνώμονες εκφράζουν φόβους ότι εξαιτίας της ελεύσεως του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως οι συγκρούσεις μόνον θα επιδεινωθούν. Οι ακραίες πολιτικές δυνάμεις στην Ουκρανία θα πρέπει να δείξουν στο Φανάρι την «ενωμένη Ορθοδοξία» στην Ουκρανία και τούτο μπορεί να προκαλέσει ένα νέο κύμα αρπαγής ναών.

Τους τελευταίους μήνες η συχνότητα της βίας αυξάνει εκ νέου. Και σε περίπτωση, που τεθούν σε εφαρμογή οι νόμοι των διακρίσεων, ο βαθμός της εντάσεως θα εκτοξευθεί εν ριπή οφθαλμού στα ύψη: οι συγκρούσεις κοινοτήτων, οι απόπειρες κατάληψης ναών και τα περιστατικά βίας θα αριθμούν εκατοντάδες και πάλι.

Ενδεικτικά είναι ήδη σήμερα τα περιστατικά, όπως εκείνο, που συνέβη προ ημερών στο χωριό Ζαντουμπρόφκα της περιφέρειας Τσερνοφτσί: έξι νεαροί, οπαδοί της σχισματικής «Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας», ξυλοκόπησαν άγρια ένα 63χρονο ενορίτη της Ουκρανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας, ο οποίος επέστρεφε σπίτι του από τον ναό. Οι ίδιοι νεαροί, όπως υποστηρίζουν, είχαν στο παρελθόν συμμετάσχει σε απόπειρες αρπαγής ναού και δεν τιμωρήθηκαν. Είναι όμως αμφίβολο ότι ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος θα θελήσει να μεταβεί στη Ζαντουμπρόφκα και να επισκεφθεί τον ηλικιωμένο τραυματία στο νοσοκομείο. Θα του δείχνουν ομορφότερες εικόνες.

Φρονώ, ότι για τον ίδιο λόγο δεν τον προσκάλεσαν στην εορταζόμενη στις 28 Ιουλίου εκκλησιαστική πανήγυρη – την Ημέρα της Βαπτίσεως των Ρως – αλλά στους κοσμικούς εορτασμούς στα τέλη Αυγούστου. Την Ημέρα της Βαπτίσεως των Ρως η κανονική Εκκλησία εκ παραδόσεως πραγματοποιεί λιτανεία στο Κίεβο, η οποία συνενώνει εκατοντάδες χιλιάδες πιστούς και επιδεικνύει απτά εκείνο, το οποίο δεν είναι σε θέση να διαψεύσει καμία πλαστή δημοσκόπηση: η κανονική Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία παραμένει, όπως και πριν, η πολυπληθέστερη ομολογία της Ουκρανίας.

- Υπάρχει άραγε κίνδυνος ότι η διαίρεση στην Ορθοδοξία θα επιδεινωθεί και θα οδηγήσει σε καθολικό σχίσμα;

Η Ρωσική Εκκλησία καταβάλλει κάθε προσπάθεια, ώστε αυτό να μην συμβεί. Επιδιώκουμε να καταστήσουμε γνωστή τη θέση μας σε όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες, σε όλους τους ορθόδοξους χριστιανούς του κόσμου. Για το σχίσμα και την αποδυνάμωση της Ορθοδοξίας, την απόσχιση της Ρωσικής Εκκλησίας από τις άλλες αδελφές Εκκλησίες ενδιαφέρονται πολιτικές δυνάμεις, οι οποίες έχουν πλανητική, παγκόσμια δυνατότητα επιρροής. Τώρα αυτές οι δυνάμεις προσπαθούν να εκμεταλλευθούν τη σύγκρουση στην Ουκρανία, συμπεριλαμβανομένης και της διομολογιακής, ως περιστασιακό εργαλείο συγκράτησης της Ρωσίας. Όμως ο εν δυνάμει κίνδυνος αυτής της συγκρούσεως, ιδίως στον θρησκευτικό τομέα, είναι τεράστιος: σε περαιτέρω κλιμάκωση θα είναι αδύνατο να είναι διαχειρίσιμη. Για την παγκόσμια Ορθοδοξία είναι άκρως σημαντικό να μην επιτραπεί να παρασυρθεί σε αυτές τις γεωπολιτικές ίντριγκες.

RIA Novosti / Υπηρεσία Επικοινωνίας του ΤΕΕΣ

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/86846/>